

Advies van het Comité van de Regio's — De innovatiekloof dichten

(2013/C 218/03)

HET COMITÉ VAN DE REGIO'S wijst op het volgende:

- veel verschijnselen die gerelateerd kunnen worden aan de digitale samenleving, hebben al laten zien dat de zo belangrijke transformatie van onder in de samenleving in beweging wordt gezet. Door-slaggevend is een alomvattende zin om nieuwe dingen te ontdekken en te ondernemen;
- innovatiegemeenschappen fungeren door hun onderlinge verbondenheid in een waardenetwerk als ecosystemen in een wereld zonder grenzen;
- regio's hebben nieuwe centra nodig voor innovatie en co-creativiteit. Deze kunnen worden samen-gebracht onder de noemer „Innovation Garden” (innovatietuin) en „Challenge Platform” (uitdagings-platform), die samen een soort proeftuin voor een nieuwe bedrijfs- en organisatiecultuur vormen;
- het CvdR is voorstander van nieuwe investeringen in open innovatie en *crowdsourcing*, beide sleutel-begrippen als het om slimme steden en burgerparticipatie gaat;
- het concept van een netwerk van slimme steden dient verder te worden uitgewerkt en worden uitgebreid tot andere Europese steden;
- het CvdR spoort de Commissie aan programma's ter bevordering van door ontdekkings- en onder-nemingszin geïnspireerde processen op te zetten op de diverse niveaus en te onderzoeken welke initiatieven de lokale gemeenschap het meeste profijt opleveren en in aanmerking komen voor ver-spreiding in Europa;
- circulaire kenniseconomie: de resultaten van de onderzoeks- en innovatieprogramma's van de Com-missie en de lidstaten moeten kunnen worden gebruikt voor nieuwe doeleinden;
- de pioniers die het meest succesvol zijn in het ontwikkelen en opzetten van Europawijde projecten dienen financieel te worden gesteund via het programma Horizon 2020 en het Cohesiefonds (er worden immers ook methoden en instrumenten voor samenwerking in de dagelijkse praktijk en voor grensoverschrijdend leren uitgetest).

Rapporteur

Markku MARKKULA (FI/EVP), lid van de gemeenteraad van Espoo

I. ENKELE OPMERKINGEN VOORAF MET BETREKKING TOT HET CREËREN VAN EEN GUNSTIG INNOVATIEKLIMAAT

1. Het Ierse voorzitterschap heeft het Comité van de Regio's verzocht, doordachte en gemotiveerde voorstellen uit te werken met betrekking tot de vraag hoe het innovatievermogen kan worden versterkt en de innovatiekloof kan worden gedicht. Gevolg gevend aan deze opdracht zullen hieronder voorstellen worden gedaan voor de maatregelen die het CvdR noodzakelijk acht op regionaal bestuursniveau en op het niveau van de diverse regionale actoren enerzijds en op het niveau van de EU-programma's, financieringsinstrumenten en overige mechanismen van de Commissie anderzijds.

2. Het CvdR wordt geacht als antwoord op het ambitieuze verzoek van het Ierse voorzitterschap een lijst met concrete, parallel uit te voeren maatregelen voor te leggen, die met elkaar gemeen hebben dat ze een geheel nieuwe manier van denken en werken veronderstellen. Als we kijken wat de EU alsook de meeste lidstaten, en regio's, op dit vlak hebben ondernomen, dan moet worden vastgesteld dat er de laatste jaren vooral een hele berg hoogstaande rapporten en plannen is geproduceerd. De EU-vlaggenschipinitiatieven en plannen van de verschillende directoraten-generaal hebben zonder meer hun verdienste, maar blijven te zeer concepten. Ze brengen in de praktijk niet de noodzakelijk geachte intellectuele paradigmawissel in Europa's regio's te weeg. Veel verschijnselen die gerelateerd kunnen worden aan de digitale samenleving, hebben al laten zien dat de zo belangrijke transformatie van onder in de samenleving in beweging wordt gezet. Doorslaggevend is een alomvattende zin om nieuwe dingen te ontdekken en te ondernemen. Het begrip „ondernemer” schiet hier tekort, omdat het te begrensd is. Het omvat ook meer dan alleen innovatie. Het gaat om een nieuwe vorm van exploreren, experimenteren en leren wat er in een bepaalde bedrijfstak of subsector nodig is ter verbetering van de situatie op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en innovatie. Eigen aan een „ondernemingsgezinnd ontdekkingsproces” (*entrepreneurial discovery*) is dat er wordt geëxperimenteerd, risico's niet uit de weg worden gegaan en mislukkingen worden ingecalculeerd. Kenmerkend hierbij is dat individuen vaak met anderen samenwerken, netwerken vormend, alternatieven overwegend en doelstellingen formulerend, en onbevooroordeeld nieuwe dingen nastreven. Deze ontwikkeling impliceert ook dat burgers, gemeenschappen en bedrijven de kans krijgen hun zegje te doen, omdat zij vanouds vaak de indruk hebben dat zij geen stem in het kapittel hebben.

3. Doel van dit advies is om, met name met behulp van de EU-programma's, het innovatievermogen te vergroten en de innovatiekloof te verkleinen. Onderstaande richtsnoeren en voorstellen tonen aan dat de benodigde veranderingen mogelijk zijn. We moeten in Europa:

i. de concurrentie- en innovatiedoelstellingen ondersteunen die tegen 2020 moeten zijn verwezenlijkt, met name

door op continue basis te investeren in onderwijs en opleiding;

ii. de nadruk leggen op een evenwichtige ontwikkeling van de door een vergaande digitalisering ingeleide technologische, design- en sociale innovatie in de publieke en particuliere sector;

iii. maatschappelijke innovatie nastreven door middel van „living labs”, proeftuinen en open innovatie-methoden in een proces van regionale beleidsvorming waarbij burgers worden gevraagd hun steentje bij te dragen;

iv. het belang van een ondersteunende lokale en regionale omgeving voor de integratie van hoger onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven benadrukken;

v. de kennisdriehoek als basisbeginsel meenemen in de hervorming van het Europees hoger onderwijs (meer synergie tussen onderzoek, onderwijs en innovatie);

vi. het cruciale belang van een onderzoeksinfrastructuur voor kennisgebaseerde innovatiesystemen benadrukken;

vii. actief inzetten op openbare aanbestedingen van diensten en producten met speciale aandacht voor innovatieve oplossingen, gecombineerd met een vereenvoudiging van de procedures;

viii. wijzen op het belang van Europawijde en transnationale samenwerkingsprojecten tussen regio's, gebaseerd op strategieën die innovatie en slimme specialisatie ondersteunen;

ix. de nadruk leggen op de mogelijkheden van grensoverschrijdende samenwerking, met zowel inkomende investeringen in de EU als uitgaande investeringen vanuit de EU;

x. de vaardigheden die nodig zijn voor innovatie, verbeteren en een nieuwe innovatieve instelling, gebaseerd op dialoog, samenwerking en co-creativiteit, bevorderen;

xi. activiteiten van onderaf aanmoedigen: waarachtige kennis-samenwerkingsverbanden met het oog op co-creativiteit, co-design en co-productie. Die aanpak verdient de voorkeur boven druk op de overheden om de burgers pasklare nieuwe ontwikkelingen voor te schotelen. Deze vorm van brede samenwerking, waar mensen uit de lokale leefgemeenschap bij worden betrokken, is ook noodzakelijk omdat vernieuwende ideeën overal in Europa, ongeacht de culturele verschillen, in de reële leefomstandigheden moeten worden ingepast;

xii. bedrijven ertoe aanzetten om hun belang niet te zien in innovatie als doel op zich, maar in „innovatie om welvaart te genereren”. Immers, het begrip „welvaart” impliceert meer dan alleen maar winst en is gerelateerd aan de kwaliteit van het bestaan en de ontwikkeling van een wereld van geluk en gezondheid.

Toch volstaat dit niet als aanpak. We zullen moeten proberen te achterhalen wat innovatie werkelijk inhoudt.

II. ALGEMENE OPMERKINGEN EN BELEIDSAANBEVELINGEN

4. De uitvoeringsmaatregelen van de Europa 2020-strategie hebben op het vlak van innovatie onvoldoende resultaat opgeleverd. Op EU-niveau beschikken we over tal van bruikbare voorstellen en ander materiaal. Nu is het tijd om in de EU-financiering en bijbehorende programma's de aandacht te verleggen naar de tenuitvoerlegging op lokaal en regionaal niveau.

5. Gestreefd moet worden naar nauwe samenwerking tussen de verschillende onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten en programma's die betrekking hebben op het opzetten, het functioneren en de effecten van regionale innovatie-ecosystemen. Dit vergt nieuwe vormen van Europese partnerschappen voor onderzoek. Vernieuwing en transformatie zijn vaak gebaseerd op concepten voor georkestreerde samenwerking en een innovatief en efficiënt gebruik van sleuteltechnologieën. Door deze concepten breder toegankelijk te maken voor Europese projecten kunnen ze worden verbeterd en verfijnd, waardoor ze nog meer resultaten kunnen opleveren en hun werking nog kan worden vergroot. Dankzij EU-steun voor regionale partnerschappen en op slimme specialisatie gebaseerde samenwerking kunnen ze uitgroeien tot bouwstenen van Europese grensoverschrijdende innovatie en regionale platforms van maatschappelijke innovatie.

6. Paradigmawissel: in alle sectoren van de maatschappij heeft de digitalisering al tot fundamentele veranderingen geleid. Lokale en regionale besluitvormers moeten de geboden mogelijkheden benutten om, in de eerste plaats, de dienstverlening te moderniseren. Daarnaast moet een ruime verspreiding van digitale diensten in de overheidssector worden gepromoot, dient de ontwikkeling van digitale vaardigheden onder de gehele bevolking te worden bevorderd en moeten starters en groeiondernemingen die mobiele toepassingen vervaardigen, worden ondersteund.

7. *Digitalisering is een krachtige motor van verandering* en de ontwikkeling van e-dienstverlening gaat steeds sneller. Nieuwe bedrijfs-ecosystemen („business ecosystems”) en waardenpatronen worden vaak in gang gezet door een nieuw soort consumentengedrag — als gevolg van consumentvriendelijk design en openheid. Deze zetten de topdownstructuren die we van de oude analogische wereld hebben geërfd, op de helling. Door de digitalisering wordt de ontwikkeling van de dienstverlening steeds meer een mondiale aangelegenheid. Europa staat er wat dat betreft niet zo goed voor. We zijn allerminst voortrekker in deze mondiale concurrentiestrijd.

8. Dankzij cloud-technologie kan, altijd en overal, een optimale dienstverlening worden verzekerd. Deze methode om diensten te ontwikkelen en te verlenen zal al in de komende jaren voor een groot deel in de plaats komen van de traditionele

dienstverlening, waarbij „lijfelijke aanwezigheid ter plaatse” een basisvoorwaarde voor dienstverlening is. Het zal dan niet langer nodig zijn om „elk vrij hoekje vol te stouwen” met ICT-apparatuur. Het gaat daarbij ook in hoge mate om het beheren en ontwikkelen van ICT-diensten en mondiale samenwerkingsnetwerken van ondernemingen, overheidsdiensten en andere gemeenschappen. De Commissie dient deze ontwikkeling, ook wel „digitaal leiderschap” genoemd, met actieve partnerschapsprogramma's te ondersteunen.

9. Kleine aanpassingen en traditionele managementmethoden bieden geen afdoende antwoord op de maatschappelijke uitdagingen. Uitbreiding van het innovatiekapitaal is van doorslaggevend belang om de strijd te winnen. Ook voor de besluitvormers op regionaal niveau zijn creativiteit, innovaties en durf om (zich) te vernieuwen de sleutel tot succes. Daarnaast moet de werking van overheidsadministraties worden opengegooid om het leidinggevend personeel meer ruimte te bieden voor het benutten van hun creativiteit.

10. Gemotiveerde mensen vormen de kern van het regionale innovatiebeleid. Het zijn mensen die de innovaties bedenken, innovatie is dus in de eerste plaats een menselijk en sociaal proces. De factoren die bepalend zijn voor innovatie, blijven niet beperkt tot de betrekkingen binnen een organisatie. Voor alle stadia van het innovatieproces geldt dat de belangrijkste aanzetten vaak ontstaan op één van de vele grensvlakken van menselijke interactie.

11. Onderzoeksactiviteiten zouden zowel op de korte als op de lange termijn gericht moeten zijn. Slechts weinig steden, ondernemingen en andere gemeenschappen maken optimaal gebruik van onderzoeksresultaten. Daarbij zij wel opgemerkt dat slechts een klein deel van de onderzoekers erin slaagt om de opgedane kennis en behaalde onderzoeksresultaten interessant en gebruiksvriendelijk te maken voor de overheid, het bedrijfsleven en anderen die de uitdagingen ervan willen aangaan. De bedrijfscultuur in Europa moet dan ook ingrijpend veranderen en een herverdeling van de EU-steun is aan de orde om lokale en regionale overheden te helpen de nieuwste onderzoeksinzichten actief te benutten. Het CvdR is ervan overtuigd dat kleine en middelgrote ondernemingen een belangrijke katalysatorfunctie hebben bij de invoering van onderzoeksresultaten op de markt, d.w.z. als het erom gaat deze onderzoeksresultaten in concrete toepassingen om te zetten. Daarom moet de toegang voor deze ondernemingen tot financiering worden vergemakkelijkt, en wel d.m.v. investeringen in startende ondernemingen, verstreking van durfkapitaal en vereenvoudiging van formaliteiten.

12. Voor de verwezenlijking van dit doel, nl. om onderzoeksresultaten in praktijk te brengen, is het nodig dat alle partijen goed begrijpen wat voor onderzoek wordt gedaan, wat de onderzoeksthema's zijn en welke invloed relevant onderzoek op lokale en regionale aangelegenheden kan hebben. Met het oog daarop is er behoefte aan een nieuw soort kennisdriehoek waardoor de wereld van onderzoek en wetenschap, middels een systemische interactieve vorm van omzetting, wordt gekoppeld aan de wereld van ondernemingen en de publieke sector. Het concept dat de EU voor de kennisdriehoek hanteert, moet daarom verder worden uitgewerkt en actief worden toegepast. Daarbij komt het erop aan dat de maatschappelijke functie van universiteiten kracht wordt bijgezet.

13. Wetenschappelijk en technologisch onderzoek en actieve toepassing van de ideeën die daaruit voortvloeien, maken een voortrekkersrol mogelijk. Tegelijkertijd moet de idee van innovatie worden uitgebreid van technologische innovaties naar innovaties op het gebied van processen, handelsactiviteiten, dienstverlening en vormgeving, naar overheids- en maatschappelijke innovaties die leiden tot een modernere manieren van denken en doen in gemeenschappen en naar maatschappelijke innovaties die tot een modernisering van handelwijzen en structuren in in het algemeen leiden. Belangrijk is dat de innovatiegedachte niet alleen in de particuliere maar ook in de openbare sector sterker postvat.

14. De overheidssector is in bepaalde (vooral landelijke) gebieden een drijvende kracht achter verandering en een hoofdrolspeler als het erom gaat de plaatselijke bevolking te sensibiliseren. Daarom zou juist bij de overheid speciaal aandacht moeten worden geschonken aan innovatie en — in bepaalde regio's — aan de herschikking van de beheersprocedures van openbare instellingen. Zo kunnen die regio's de opgelopen achterstand weer inhalen.

15. Circulaire kenniseconomie: de resultaten van de onderzoeks- en innovatieprogramma's van de Commissie en de lidstaten moeten kunnen worden gebruikt voor nieuwe doeleinden.

16. Een circulaire economie is een economie waarin dingen niet worden weggegooid of verloren gaan, maar vrij kunnen circuleren en opnieuw gebruikt kunnen worden, zodat hun waarde toe- in plaats van afneemt. Het begrip is ontleend aan een nieuwe manier van denken waarin concepten als „de volgende generatie” en „duurzame ontwikkeling” centraal staan. In een circulaire kenniseconomie kunnen de resultaten van onderzoeksprogramma's en voltooidde projecten (ideeën, inzichten, aanbevelingen, materiaal, werkwijzen, praktische voorstellen, prototypes en uitvindingen) worden „herontdekt” en geanalyseerd door anderen en worden toegepast in actuele programma's en projecten op verwante en relevante terreinen. Het CvdR wijst eens te meer op de economische kansen en innovatiemogelijkheden voor regio's en steden in een bio-economie en op ICT-vlak, waarmee een beslissende bijdrage aan slimme, duurzame en groene groei kan worden geleverd ⁽¹⁾.

17. Om tot een circulaire kenniseconomie te komen, zouden nationale financieringsinstellingen de onderzoeksresultaten van de projecten van de afgelopen vijf tot tien jaar nog eens onder de loep kunnen nemen en de schat aan materiaal waarover ze beschikken, kunnen openstellen voor hergebruik in een nieuwe regionale of nationale context. De directoraten-generaal van de Commissie zouden hetzelfde kunnen doen door resultaten breder toegankelijk te maken over de grenzen van beleids- en werkterreinen heen om antwoorden te helpen vinden voor maatschappelijke uitdagingen. Universitair onderzoek zou zodanig kunnen worden opgezet dat het op een directere wijze relevant is voor beleidsmakers en projectteams. Verder zou kritisch moeten worden bekeken of met de resultaten op al deze terreinen iets kan worden gedaan aan de behoeften op lokaal en regionaal niveau en moeten er nieuwe ideeën, materiaal en methoden worden uitgewerkt om actief te kunnen worden ge-

bruikt ter ontwikkeling van regionale innovatie-ecosystemen in heel Europa.

18. Het gecombineerde effect van meerdere factoren doet een actieve en stimulerende omgeving ontstaan. Innoverende mensen zullen graag deelnemen aan evenementen, projecten en activiteiten als deze gedragen worden door goede concepten en methoden en door efficiënte, innovatieve toepassingen op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en innovatie (OOI).

19. In alle vormen van menselijke interactie is er sprake van onzekerheidsfactoren, twijfels en spanningen. Zaak is om met name deze spanningen zodanig om te vormen dat ze kunnen dienen als een bron van creativiteit en innovatie en aansluiten op de idee van de „lerende organisatie” (*learning organisation*). Het creatieve proces zelf wordt een creatieve spanning (*creative tension*), met behulp waarvan activiteiten binnen systemen, alsmede systemen in hun geheel veranderd kunnen worden. Concepten en methoden die het leerproces verbreden, de kwaliteit ervan verhogen en bijdragen tot een duurzame sociale ontwikkeling, spelen een grote rol. Zaken als het benutten van kennis (*knowledge exploitation*) en het opbouwen van kenniscapaciteit (*capacity building*), het benutten van kennis in organisatorisch leren (*knowledge exploitation in organisational learning*) alsmede onderzoek en co-creativiteit (*exploration and knowledge co-creation*) worden steeds belangrijker.

20. Regio's hebben nieuwe centra nodig voor innovatie en co-creativiteit. Deze kunnen worden samengebracht onder de noemer „Innovation Garden” (innovatietuin) en „Challenge Platform” (uitdagingsplatform), die samen een soort proeftuin voor een nieuwe bedrijfs- en organisatiecultuur vormen en waar oplossingen worden ontwikkeld voor allerlei uitdagingen, van kleine lokale uitdagingen tot grote maatschappelijke uitdagingen op mondiaal niveau. Hiertoe zijn onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatieactiviteiten nodig waarbij prototypes worden uitgewerkt en uitgetest voor ruimtelijke constellaties met fysieke, intellectuele en virtuele dimensies en voor orkestratie- en kennisbeheerinstrumenten die nodig zijn om uitdagingen het hoofd te bieden.

21. Het eens zo bejubelde Triple Helix-samenwerkingsmodel is niet meer dynamisch genoeg om de nieuwe uitdagingen het hoofd te bieden. Er zou inmiddels tenminste sprake moeten zijn van een Quadruple Helix-samenwerkingsmodel waarbij de leefgemeenschap de vierde partij wordt. Kortom, het model is toe aan hervorming. Om dit samenwerkings- en cultuurmodel te moderniseren moet sterker worden ingezet op regionale innovatie-ecosystemen.

22. Voor Europa is het van cruciaal belang om te onderzoeken hoe regionale innovatie-ecosystemen werken en te kijken naar de rol, betekenis, activiteiten, oplossingen en voorwaarden voor succes van de gemeenschappen en instellingen die in zulke systemen de drijvende kracht achter nieuwe dynamische innovatie-activiteiten vormen. De nieuwe innovatie-instellingen richten zich vooral op nieuwe manieren van denken en werken die consumentvriendelijk design, co-creativiteit en de snelle ontwikkeling van prototypes mogelijk moeten maken.

⁽¹⁾ CdR 1112/2012 fin.

23. Deze nieuwe instellingen, waarvan de meeste pas de afgelopen jaren zijn opgericht, zijn flexibele samenwerkingsentiteiten, zoals incubatie- en acceleratiecentra (Incubators and Accelerators), levende laboratoria (Living Labs), ondernemersplatforms (Entrepreneurial Hubs), ontwikkelingslaboratoria (Development Labs), laboratoria voor sociale innovatie (Social Innovation Labs), werkplaatsen met computergestuurde gereedschappen (Fab Labs), kampen voor maatschappelijke innovatie (Social Innovation Learning Camps) en toekomstcentra (Future Centers). Meestal zijn ze gelieerd aan universiteiten, gemeenten en ondernemingen. Kenmerkend voor deze centra zijn de toepassing van nieuwe open werkmethoden, gebruik van sociale media, nieuwe praktijken t.a.v. het intellectueel eigendomsrecht en de financiering, een breed stakeholdersnetwerk en ondernemerszin.

24. Om te bewerkstelligen dat actief gebruik wordt gemaakt van de procedures voor de gunning van innoverende overheidsopdrachten, moeten deze procedures worden vereenvoudigd. Er zijn overall in en buiten Europa voorbeelden te vinden van geslaagde vereenvoudiging. Deze zouden moeten worden bestudeerd en aangepast en daarvan zouden prototypen moeten worden gemaakt, waarna ze kunnen worden toegepast.

III. AANPAK VAN GROTE MAATSCHAPPELIJKE UITDAGINGEN OP REGIONAAL NIVEAU

25. De discussie over „de grote maatschappelijke uitdagingen” is vaak te abstract en lijkt veraf te staan van de concrete zorgen van de belangrijkste betrokkenen, te weten de lokale en regionale overheden, het midden- en kleinbedrijf (mkb) en de gewone burger. Maar juist hier ligt het innovatiepotentieel van Europa. De grote uitdagingen moeten uitdrukkelijk worden gekoppeld aan uitdagingen op lokaal en regionaal niveau en ook op deze niveaus worden aangepakt. Hierdoor wordt het lokale innovatievermogen bevorderd en kunnen het enorme potentieel en de collectieve intelligentie die op dit niveau voorhanden zijn, worden benut. De burger plukt niet alleen de vruchten van innovatie, maar heeft zelf ook een cruciaal aandeel in het innovatieproces. Onze aandacht moet meer uitgaan naar de vraag waarom een transformatie nodig is, en hoe degenen die deze innovatie-uitdaging aangaan, hierdoor zullen worden gemotiveerd en gestimuleerd. Er moeten sociale programma's worden opgezet in de regio's, die op basis van door de digitalisering mogelijk gemaakte dialoog en samenwerking moeten bijdragen aan de benodigde maatschappelijke omslag. Iedereen zal moeten worden gestimuleerd om oplossingen te bedenken voor essentiële sociale tekortkomingen en om hier het nodige pionierswerk te verrichten.

26. Het CvdR dringt erop aan dat de Commissie programma's opzet om de grote maatschappelijke uitdagingen te vertalen naar het nationaal, regionale en lokale niveau. Hoe kunnen we een grote maatschappelijke uitdaging zo invullen dat dit aansluit op de behoeften op nationaal niveau, de prioriteiten op regionaal niveau of de uitdagingen op lokaal niveau? Genoemde programma's, op te zetten in het kader van Horizon 2020 of andere EU-programma's, moeten voorzien in mogelijkheden voor burger en kleinbedrijf om aan de Commissie kenbaar te maken welke uitdagingen bij hen spelen, alsook de

nodige voorwaarden scheppen (methoden, innovatiebevorderend klimaat, facilitoren) om de lokale uitdagingen te vertalen naar innovatieve programma's op het niveau dat daarvoor het meest geschikt is. Een methode die hierbij een centrale rol speelt is de snelle ontwikkeling van prototypen.

27. Het CvdR stelt voor in een aantal Europese regio's voor elk van de maatschappelijke uitdagingen experimenten en bijzondere acties voor snelle prototype-ontwikkeling op te zetten, gekoppeld aan een co-learningprogramma. Daarnaast zou de netwerkvorming tussen slimme steden ter bevordering van experimentele innovatie en experimenteel leren moeten worden versterkt. Europa heeft behoefte aan steden met een voortrekkersrol en goede, innovatiebevorderende partnerschapsprogramma's, die de ontwikkeling van alle regio's, ongeacht hun huidige situatie, waarborgen. Dit betekent dat de uitdagingen worden vertaald naar lokale en regionale bekommernissen, zodat hiervoor op plaatselijk niveau in het kader van innovatieve veranderingsprocessen naar oplossingen kan worden gezocht. De bedoeling is dat de deelnemende regio's hun kennis en ervaringen delen en codificeren middels een systeem voor snelle rapportage in een begrijpelijke taal en met gebruikmaking van inzichtelijk illustratiemateriaal, zodat ook anderen hiervan actief gebruik kunnen maken. De oplossingen van de ene regio kunnen dan worden uitgetest en bekrachtigd door de andere deelnemende regio's en, indien ze goed werken, worden verspreid naar andere regio's in Europa om ze ook daar in praktijk te brengen. Belangrijk is dat de oplossingen flexibel zijn en aangepast kunnen worden aan de lokale context, om de administratieve lasten voor het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen, overheidsinstanties e.a. zo klein mogelijk te houden.

28. Het CvdR wijst erop dat deze aanpak voor regionale beleidsmakers interessant is, omdat hij in combinatie met de synergische werking van cohesie- en lokale fondsen en EU-programma's praktische oplossingen oplevert die in heel Europa kunnen worden overgenomen. Bovendien bevordert deze aanpak het lokale innovatievermogen en helpt het een innovatiecultuur in Europa te creëren.

29. Universiteiten spelen een cruciale rol in deze ontwikkeling. Nu de middelen evenwel schaarser zijn, halen ook de universiteiten de buikriem aan en grijpen zij terug naar traditionele onderwijs- en onderzoeksmethoden. Extern engagement komt pas op de tweede plaats. Het CvdR pleit voor maatregelen om universiteiten aan te moedigen een duidelijke maatschappelijke rol op zich te nemen en coaching- en leermethoden te ontwikkelen met het oog op de nodige sociale en maatschappelijke veranderingsprocessen.

IV. SLIMME SPECIALISATIE

30. De Raad van de EU heeft, met name in zijn conclusies m.b.t. de Innovatie-Unie, onderstreept dat slimme specialisatie een wezenlijk onderdeel uitmaakt van het strategisch kader van Europa 2020. In de EU-gids voor onderzoeks- en innovatiestrategieën voor slimme specialisatie worden de strategieën in kwestie omschreven als geïntegreerde lokale economische transformatieprogramma's.

31. Deze vormen een regionaal beleidskader voor door innovatie aangedreven groei en verschillen met name in die zin van het traditionele industrie- en innovatiebeleid dat ze een „ondernemingsgezinnd ontdekkingsproces” vooronderstellen. We hebben het dan over een interactief, door de marktwerking gestuurd proces waarbij de particuliere sector onderzoek doet naar en inzicht verwerft in innovatieve oplossingen en de overheid de resultaten hiervan evalueert en de actoren die de meeste kans van slagen hebben ondersteunt om de mogelijkheden tot vernieuwing te verwezenlijken. In tegenstelling tot het traditionele industriebeleid werken slimme specialisatiestrategieën veel meer van onderop.

32. Het platform voor slimme specialisatie (S3Platform) moet lokale en regionale activiteiten beter ondersteunen, met bijzondere aandacht voor minder ontwikkelde regio's. Dit betekent dat steun vooral geboden is voor initiatieven die erop gericht zijn om in elke regio activiteiten met een hoge meerwaarde op te sporen. Alles moet in het werk worden gesteld om het regionale concurrentievermogen te versterken en een beleidsmix te ontwikkelen ter uitstippeling van strategieën voor slimme specialisatie.

33. Het CvdR stelt nadrukkelijk vast dat de onderzoeks- en innovatiestrategieën voor slimme specialisatie in overeenstemming zijn met de doelstellingen en instrumenten van het EU-cohesiebeleid en de groei en werkgelegenheid in de EU-lidstaten en regio's bevorderen. Elke nationale en regionale economie, zowel leidende als achtergestelde regio's, worden in deze aanpak geacht een strategie te hebben en een mondiale rol te spelen. Innovatie draait in dit concept niet alleen om investeringen in onderzoek of verwerkende industrie, maar ook om het opbouwen van innovatievermogen door design- en creatieve industrie, vergroting van het innovatievermogen in het openbaar bestuur, sociale innovatie, innovatieve dienstverlening, nieuwe bedrijfsmodellen en praktijkgerichte innovatie.

34. Het CvdR staat dan ook ten volle achter het voorstel van de parlementaire commissie ITRE om de regels van het kaderprogramma Horizon 2020 als volgt aan te vullen: „Zowel in Horizon 2020 als bij de Structuurfondsen worden instrumenten toegepast om de strategieën voor onderzoek, innovatie en slimme specialisatie aan elkaar te koppelen, teneinde objectieve indicatoren te creëren voor de weg naar topkwaliteit en de opbouw van de EOR.”

35. Regio's en steden moeten onderzoek, ontwikkeling en innovatie (OOI) als een essentieel onderdeel van hun beleidsagenda gaan beschouwen. Horizon 2020 en cohesiemiddelen moeten worden gebruikt om de concepten, instrumenten en andere voorwaarden uit te werken waarmee het voor lokale en regionale overheden mogelijk wordt, innovatie actief te bevorderen, risico's te nemen en te investeren in praktische OOI-toepassingen, teneinde regionaal maatwerk te leveren.

36. Willen we de doelstellingen van de Europa 2020-strategie bereiken, dan moet het cohesiebeleid van de EU bijdragen

tot verbreding van de vaardigheden en het innovatievermogen op lokaal niveau en tot de ontwikkeling van instrumenten ter bevordering van de intra-Europese samenwerking tussen regio's. Dergelijke instrumenten en samenwerkingsinitiatieven zijn nodig om de resultaten van Horizon 2020 op lokaal en regionaal niveau te implementeren. Hiertoe stelt het CvdR voor dat de mogelijkheden van het INTERREG-programma ten volle worden benut en dat de nodige middelen voor deze activiteiten beschikbaar worden gesteld door platforms voor wederzijds leren op te richten en de internationale uitwisseling van innovatiestrategieën te bevorderen.

V. SLIMME STEDEN

37. Het concept „Slimme steden” is één van de terreinen waarop de EU haar aandacht heeft gericht om duurzame groei en de kwaliteit van leven te bevorderen. Hiervoor zijn investeringen in ICT-voorzieningen en elektronische dienstverlening en in menselijk en sociaal kapitaal nodig. Belangrijke motoren van verandering zijn in de eerste plaats het duurzame kapitaal op regionaal niveau en efficiënte innovatie-ecosystemen, die met name gericht dienen te zijn op modernisering van de samenwerkingscultuur in het kader van het Triple Helix-model en op een grotere reactiecapaciteit op regionaal niveau door bevordering van de burgerparticipatie. Het CvdR wijst op het cruciale belang van slimme toepassingen in open, interoperabele gebruikersinterfaces voor digitale dienstverlening om mensen in de regio of wereldwijd alsook steden in het kader van Europese partnerschappen met elkaar te verbinden. Het concept van een netwerk van slimme steden dient verder te worden uitgewerkt en worden uitgebreid tot andere Europese steden.

38. In de Europese regio's zou, in het kader van de tenuitvoerlegging van de strategie voor slimme specialisatie, een proces in gang moeten worden gezet, gericht op het ontwikkelen en verlenen van slimme diensten die aangepast zijn aan de cultuur en de particuliere en publieke dienstverlening per regio. Het CvdR stelt voor om de ontwikkelingswerkzaamheden van de lokale en regionale overheden krachtig te ondersteunen via onderzoeksprojecten die door de EU worden gefinancierd en die als taak hebben om de beste onderzoeksgegevens naar alle regio's toe te halen, deze te bewerken en aan te passen aan de behoeften van de verschillende regio's.

39. In de regio's zou van start moeten worden gegaan met programma's die gericht zijn op de totstandbrenging van innovatieclusters met een internationale uitstraling. Stedelijke gebieden dienen m.b.v. verschillende programma's te worden aangevoerd om strategische keuzes te maken, waarbij wordt uitgegaan van de eigen identiteit, van de bestaande behoeften en van multidisciplinaire know how, en om het initiatief te nemen tot kennisgebaseerde bedrijfsmodellen. Het CvdR stelt voor om voor de financiering van de programma's zowel regionale middelen als middelen uit de Europese structuurfondsen beschikbaar te stellen en de bijbehorende activiteiten te ondersteunen via allerlei maatregelen, programma's en financieringsinstrumenten op EU-niveau.

40. Een efficiënte aanpak om de kloof te dichten tussen onderzoeksinzichten wereldwijd en actuele regionale praktijk is daarbij een absolute vereiste, zo benadrukt het CvdR, willen de regionale innovatiestrategieën effect sorteren. Structuren en processen in steden en regio's moeten worden ontwikkeld of zelfs radicaal worden veranderd overeenkomstig de laatste onderzoeksresultaten. Het CvdR dringt daarom erop aan dat:

- de Commissie waardeketens- en -netwerken als geheel tot speerpunt maakt van Horizon 2020: er moet meer onderzoek komen naar de vraag hoe op basis van lokale culturele waarden en denkwijzen innovaties kunnen worden ontwikkeld en in de praktijk kunnen worden omgezet die heel concreet het welzijn van de burger bevorderen;
- politieke besluitvormers consequent de hoogste ambities nastreven en voor radicale vernieuwing gaan;
- regio's en steden hierin een voortrekkersrol nemen en proefprojecten opzetten die bij uitstek Europees van aard zijn, nl. multicultureel, de mens centraal stellend en gericht zijn op maatschappelijke innovatie en op de ontwikkeling van mogelijkheden om betere structuren te creëren voor de welvaartsmaatschappij en de basis te leggen voor de ontwikkeling van de digitale interne markt;
- concrete voorbeelden van succesvolle initiatieven onder de aandacht worden gebracht en op ruime schaal worden verspreid, zodat andere regio's en steden lessen kunnen trekken uit de concrete resultaten en de effectieve ontwikkeling van vroegere en lopende programma's;
- regio's en steden hun burgers zo goed mogelijk doordringen van het belang van innovatie en de terugkoppeling van hun burgers benutten om een voedingsbodem te creëren voor een geslaagde toepassing van innovatie. Dit vergt op Europese schaal de ontwikkeling van regionale innovatieve ecosystemen en stedelijke innovatie.

41. Het CvdR erkent dat het maatschappelijk innovatievermogen aanzienlijk kan worden vergroot door burgerparticipatie te bevorderen. Dit vereist een mensgerichte aanpak in het gebruik van de digitale technologie: *crowdsensing* en *crowdsourcing*. In slimme steden is de ontwikkeling sterk gebaseerd op participatieprocessen van onderaf die stoelen op de dynamiek van allerlei vormen van maatschappelijke activiteit, en op individuele en gedeelde verantwoordelijkheid. In de traditionele stedelijke dienstverlening met haar topdownstructuur is dat veel minder het geval. Het belangrijkste verschil is dat de burger rechtstreeks betrokken wordt bij maatschappelijke processen via platforms voor het verstrekken van gegevens en het delen van inhoud. De burger kan, met andere woorden, worden gezien als een actor in het veranderingsproces, die gegevens over activiteiten verzamelt, verslag uitbrengt over activiteiten en ook zelf bijdraagt aan verschillende activiteiten.

42. Het CvdR is voorstander van nieuwe investeringen in open innovatie en *crowdsourcing*, beide sleutelbegrippen als het om slimme steden en burgerparticipatie gaat. Bij *crowdsourcing*

worden gemeenschappen door bedrijven, steden of andere organisaties gevraagd om een bijdrage te leveren. *Crowdsourcing* speelt in die zin een cruciale rol om mensen te laten participeren. Een andere factor is het gebrek aan kennis van — en begrip voor — de goede praktijken, werkwijzen en oogmerken van anderen.

43. Het CvdR erkent dat de verschillende bestuursniveaus en het maatschappelijk middenveld nauwer moeten samenwerken en ziet wat dat betreft al hoopvolle voorbeelden in enkele steden en regio's. Het probleem is dat steden en regio's slagen er niet in slagen succesvolle praktijken optimaal te benutten: veelbelovende proefprojecten blijven vaak op het lokale niveau steken, zonder alle voordelen voor de gebruiker uit te buiten en commerciële mogelijkheden te creëren voor leveranciers. Het feit dat vernieuwingen onvoldoende op grotere schaal worden toegepast, heeft te maken met de complexe aard van veel stedelijke innovaties en de context waarin ze worden toegepast.

44. Het CvdR stelt voor dat de Commissie overheidsaanbestedingen uitschrijft voor stedelijke innovatie, met als doel de ontwikkeling van nieuwe samenwerkingsmodellen voor nieuwe oplossingen op het gebied van stedelijke ontwikkeling en dienstverlening en de opschaling en verspreiding van deze innovaties naar andere steden en regio's te bevorderen. Dergelijke modellen dienen zich onder meer te richten op nieuwe vormen van samenwerking tussen burger, bedrijfsleven, onderwijs- en onderzoeksinstituten en overheid. Zoiets brengt zowel kansen als uitdagingen met zich mee. Burgers in heel Europa hebben zelf al initiatieven genomen om hun omgeving te veranderen en met nieuwe vormen van samenwerking te experimenteren. Onder andere het rijke en actieve lokale gemeenschapsleven, het grote aantal vrijwilligers en de vele initiatieven die verrijzen, bieden wat dat betreft mogelijkheden. Gestreefd moet worden naar nieuwe vormen van samenwerking en versterking van de netwerkrelaties binnen de bestaande partnerschappen teneinde de ruimte te creëren voor een innovatief ontdekkingsproces op basis van het gebruik van mondiale kennisbronnen en de idee dat men van elkaar kan leren. Succesvolle voorbeelden moeten naar voren worden gebracht om de aandacht te trekken van vergelijkbare andere regio's in Europa.

VI. REGIONALE INNOVATIE-ECOSYSTEMEN ALS PROEFTUINEN VOOR EEN ONDERNEMINGSGEZINDE ONTDEKINGSTOCHT

45. Een van de voornaamste uitdagingen waarvoor we staan als we de innovatiekloof willen dichten is komaf te maken met de neiging om problemen en uitdagingen aan te pakken vanuit het denken vanuit een bepaalde structuur. Maatschappelijke problemen laten zich niet beperken tot administratieve structuren noch kunnen ze opgelost worden in individuele projecten of door nationale of regionale ministeries. Traditionele projecten — zelfs grootschalige — zijn geen oplossing: Europa moet af van het hokjesdenken. Groei en werkgelegenheid gedijen bij open innovatie en waardenetwerken. Europa moet interdisciplinair, verkennings- en ondernemingsgezin gaan denken om tot een systematische aanpak van de uitdagingen te komen. Onderling gerelateerde problemen vereisen systematische oplossingen.

46. Het CvdR ziet wat dat betreft boeiende ontwikkelingen in de laboratoria van universiteiten in Europa, en daarbuiten, in de zoektocht naar antwoorden op de grote maatschappelijke en industriële uitdagingen. De beste laboratoria voor baanbrekende innovaties zijn echter niet langer meer terug te vinden op de universitaire campus maar zijn uitgegroeid tot regionale innovatie-ecosystemen die fungeren als proeftuin voor de snelle ontwikkeling van prototypen van allerhande soorten van gebruikersgestuurde innovatie, gebaseerd op op verandering gerichte en schaalbare systemen. Om wetenschappelijke en technologische onderzoeksresultaten om te zetten in een brede stroom van nieuwe producten, diensten en processen moet Europa innovatie aanmoedigen in productiesystemen die van de gangbare paden afwijken. Belangrijk is ook dat er een goed wederzijds begrip is van eisen, problemen en kansen in het bedrijfsleven, op wetenschappelijk gebied en bij de overheid.

47. Het CvdR dringt aan op uitbreiding van de O&TO-activiteiten om innovatie en de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsmodellen over de achterhaalde structuren van sectoren en centra heen en het denken vanuit ecosystemen die met de juiste aansturing het innovatieve potentieel en de ondernemingszin van regio's kunnen versterken, te bevorderen.

48. Het CvdR benadrukt het belang van EU- en regionale financiële steun voor innovatie- en productie-ecosystemen met een sterke lokale, regionale en transregionale insteek. Met een breed innovatiebeleid kunnen de voorwaarden worden gecreëerd voor operationele systeemmodellen waarin in co-creatieve dialoog de behoeften van gebruikers, consumenten en burgers en kennis, creativiteit en vaardigheden verenigd worden.

49. De factoren die de drijvende kracht vormen achter de dringend vereiste verandering die we nastreven, worden in de programmeringsperiode van 2014-2020 ondersteund op de diverse aandachtsgebieden voor onderzoek en innovatie. Het CvdR zou de volgende daarvan willen uitlichten, die zijns inziens de sleutel vormen tot een nieuwe manier van denken en werken:

- innovatiegemeenschappen fungeren door hun onderlinge verbondenheid in een waardenetwerk als ecosystemen in een wereld zonder grenzen;
- innovatieprocessen zijn in hoge mate vraaggestuurd en gebruikersgericht en de consument is een belangrijke actor in het innovatieproces;
- innovatiestrategieën zijn gericht op het katalyseren van open innovatie en willen personen en gemeenschappen aanzetten

tot een ondernemingsgezinde manier van denken en tot een efficiënt gebruik en het ontwikkelen van nieuwe digitale diensten.

50. EU-ervaringen met gemeenschappelijke programmering en transnationale partnerschappen moeten verder worden ontwikkeld ter bevordering van regionale processen, waarbij een bottom-upaanpak t.a.v. de prioriteiten van de EU 2020-strategie wordt gekoppeld aan kennis, vergaard uit Europees toponderzoek. Het CvdR legt de nadruk op het belang van uitbreiding van de middelen voor de vorming van meer Europese partnerschappen en regionale *benchlearning* aan de hand van INTERREG en andere, soortgelijke programma's.

51. Het CvdR spoort de Commissie aan programma's ter bevordering van door ontdekkings- en ondernemingszin geïnspireerde processen op te zetten op de diverse niveaus en te onderzoeken welke initiatieven de lokale gemeenschap het meeste profijt opleveren en in aanmerking komen voor verspreiding in Europa. Dit dient o.a. te worden gefinancierd met middelen uit hoofde van Horizon 2020, COSME en het Cohesiefonds. Met proefprojecten waaraan meerdere regio's deelnemen, kan het potentieel voor grensoverschrijdend leren worden bevorderd. Regio's met gelijkaardige culturen, bijv. de Oostzee-regio, de Donau-regio of de ultraperifere regio's, zouden moeten samenwerken om bepaalde gemeenschappelijke maatschappelijke uitdagingen gezamenlijk aan te pakken. Succesvolle innovaties in een regio zouden door andere regio's kunnen worden uitgetest en gevalideerd, stedelijke innovaties zouden naar de regio kunnen worden overgeheveld en vandaaruit naar andere regio's in Europa. Bij al deze projecten moeten de belangrijkste belanghebbende partijen, waaronder lokale en regionale overheden, het mkb, ngo's en met name alle onderwijsinstellingen, betrokken worden.

52. Design is in zijn vele verschijningsvormen al heel lang gecombineerd met ondernemerschap. Met strategisch design wordt bedoeld dat vertrouwde principes worden toegepast bij het zoeken naar oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen, zoals de vergrijzing of de klimaatverandering. Het begrip „design” betekent hier meer dan alleen vormgeving. Het kan worden gebruikt om een nieuwe kijk te ontwikkelen op het oplossen van problemen, mogelijke maatregelen te identificeren en goed werkende totaaloplossingen uit te werken waarbij het voor de openbare sector kenmerkende silodenken wordt vermeden.

53. Innovatief design biedt veel mogelijkheden die de maatschappij zowel economisch als cultureel winst opleveren. In de regio's zou meer werk moeten worden gemaakt van ecosystemen die zich richten op designactiviteiten. Hierin wordt bij het zoeken naar nieuwe wegen efficiënt samengewerkt door ervaren onderzoekers, vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en verschillende designexperts, alsmede door hun ondernemingen, universiteiten en andere gemeenschappen. Op die manier kunnen al deze actoren proactief worden betrokken bij de verbetering van de kwaliteit van de activiteiten en de bevordering van het innovatiebeleid in haar algemeenheid.

54. Het CvdR daagt regio's en steden uit gebruik te maken van innovatieve overheidsaanbestedingen bij de ontplooiing van innovatieve activiteiten, Samenwerking tussen publieke en particuliere sector in proefprojecten en bij de ontwikkeling van prototypen dient te worden aangemoedigd. De bijbehorende risico's en kans op mislukking moeten worden gezien als inherent aan het ondernemerschap en niet als iets wat maatschappelijk verwerpelijk is. Vertegenwoordigers van openbare organen in steden en regio's dienen methoden te ontwikkelen en ervaringen uit te wisselen inzake risicomanagement bij dit soort projecten. Dergelijke projecten stimuleren de zin voor experiment, proefprojecten en prototype-ontwikkeling, en bevorderen aldus de zelforganiserende kracht van de Europese burger.

VII. SYNERGIE EN SAMENWERKING IN DE NIEUWE PROGRAMMERINGSPERIODE

55. Er zijn een aantal zeer belangrijke vernieuwingen in de nieuwe programmeringsperiode: de nadruk komt te liggen op projecten die aansluiten bij de prioriteiten op het gebied van slimme specialisatie, het projectbeheer wordt vereenvoudigd en de initiatieven worden grootschaliger van opzet en gebaseerd worden op nauwe samenwerking tussen verschillende projecten. Een andere centraal uitgangspunt is dat er nauw zal worden samengewerkt tussen het programma Horizon 2020 en het cohesiebeleid en dat de desbetreffende middelen samen met lokale en regionale middelen zullen worden ingezet om een synergie-effect te creëren.

56. Willen we uitvoering geven aan de voorstellen in dit advies en daarbij consequent te werk gaan volgens bovengenoemde uitgangspunten, dan betekent dat o.m. dat de middelen uit hoofde van Horizon 2020 absoluut dienen te worden ingezet voor de in de regionale strategieën voor slimme specialisatie vastgestelde onderzoekspunten, zodat het programma kan fungeren als katalysator van regionale onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatie-activiteiten en als facilitator van de productie van onderzoeksinzichten en methodologische conceptontwikkeling. De strategieën voor slimme specialisatie dienen het belangrijkste referentiepunt te zijn voor het vaststellen van de centrale onderzoeksthema's die met steun van Horizon 2020 verwezenlijkt moeten worden.

57. Bij de voorbereiding van de samenwerking tussen de verschillende programma's moet het regionale niveau worden geraadpleegd. Om het regionale niveau te activeren en de regionale innovatie-activiteit te bevorderen is het van doorslaggevend belang dat de directoraten-generaal van de Commissie instanties die de regionale autoriteiten vertegenwoordigen, zoals het Comité van de Regio's, raadplegen bij het vaststellen van de onderzoeksthema's. Daarnaast dient, naast de gebruikelijke verspreidingsverplichting m.b.t. de resultaten, in de uitvoerings- en financiële steunbepalingen voor projecten in het kader van Horizon 2020 te worden vastgelegd dat de inhoudelijke en methodologische uitwerking van de projecten zullen worden ondersteund door projecten in de regio die met steun uit het Cohesiefonds gefinancierd worden. Deze samenwerking zou als volgt kunnen worden geschetst:

— Voor de Horizon 2020-projecten worden regionale projecten, op te zetten met steun uit hoofde van het Cohesiefonds

en aangeduid als „zusterproject”, waarmee onderzoeksresultaten kunnen worden uitgewisseld voor toepassing in concrete innovatieactiviteiten. Zo kunnen brede, op vertrouwen en EU-wijde samenwerking stoelende partnerschapprojectensembles worden gecreëerd, gericht op met name de Horizon 2020-pijlers „Industrieel leiderschap” en „Maatschappelijke uitdagingen”, die het voor regio's mogelijk maken om, met steun uit het Cohesiefonds, de nieuwste onderzoeksinzichten te verwerven ten behoeve van hun strategische ontwikkelingsdoelen.

— Bij de ontwikkeling van de in het licht van de dynamiek van de regionale innovatie-ecosystemen vereiste vaardigheden en methoden hebben deze projectensembles de tweeledige rol van lokale schakel in het Europese innovatienetwerk en facilitator van innovatie in de regio. Afhankelijk van de regionale keuzes ondersteunen de projectensembles daarnaast de innovatie-activiteit van verschillende doelgroepen, zoals scholieren en studenten uit het beroeps- en hoger onderwijs of bijv. gepensioneerden.

— De regionale innovatie-ecosystemen richten zich gestuurd door de strategische keuzes van de regio's op bepaalde aandachtsgebieden en vormen de stuwende kracht achter regionale innovatie- en transformatie-activiteiten. Daarnaast liggen ze aan de basis van allerhande Living Lab-experimenten en andere test- en proefprojecten. Verder zouden het twinning-project van het programma Horizon 2020 en het initiatief “ERA Chairs („Leiders van de Europese Onderzoekruimte”) aanzienlijk kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van de activiteiten van deze ecosystemen.

58. Voor het CvdR staat vast dat het tijdperk van open innovatie en co-creativiteit is aangebroken voor de wetenschaps- en bedrijfspgemeenschappen overal ter wereld. Grensoverschrijdende samenwerking is het nieuwe sleutelwoord om voorop te blijven in de concurrentiestrijd. Voor een succesvolle aanpak van moeilijke, complexe vraagstukken stelt het CvdR daarom voor dat de Commissie innovatieplatforms opricht waar in Europees verband gewerkt wordt aan oplossingen in transdisciplinaire netwerken. De bedoeling is dat deze platforms zich richten op het zoeken naar oplossingen voor gemeenschappelijke uitdagingen waarvoor de deelnemende regio's zich gesteld zien, waarbij met behulp van een gestructureerde methodiek goede ideeën worden uitgewerkt tot prototypen, die vervolgens worden uitgetest in proefprojecten. Zo kan de transformerende kracht van de regio's worden geactiveerd.

59. Belangrijk is ook, zo wil het CvdR onderstrepen, dat de platforms gebaseerd worden op *benchlearning*, d.w.z. het valideren van ideeën die in de ene regio goed werken door ze uit te testen in andere regio's, en *benchdoing*, d.w.z. het valoriseren van nieuwe ideeën door ze toe te passen in innovatieve toepassingen in verschillende regio's tegelijkertijd. In de proeffase doen meerdere regio's mee, om gezamenlijk te zoeken naar oplossingen voor concrete uitdagingen, zoals op het gebied van de gezondheidszorg, vergrijzing, energie, ecologische voetafdruk, landbouw, levensmiddelen, enz..

60. De ontwikkeling van geavanceerde methoden en een doeltreffende verspreiding van resultaten zijn eveneens belangrijke voorwaarden. De uitdagingen en resultaten dienen te worden gepubliceerd op cloud-platforms, met aandacht voor zowel de lokale als de grensoverschrijdende aanpak. De pioniers die het meest succesvol zijn in het ontwikkelen en opzetten van Europawijde projecten dienen financieel te worden gesteund via het programma Horizon 2020 en het Cohesiefonds (er worden immers ook methoden en instrumenten voor samenwerking in de dagelijkse praktijk en voor grensoverschrijdend leren uitgetest).

61. Het CvdR wijst erop dat er behoefte is aan actieve begeleiding om meerdere generaties mee te krijgen in dit proces. Dat kan wel eens cruciaal zijn om de innovatiekloof te dichten. Alle doelgroepen in de verschillende regio's en culturele contexten (wetenschappers, ambtenaren, mkb en studenten) dienen begeleiding te krijgen om elkaars perspectief te leren begrijpen en actief aan te vullen en te leren hoe ze relevante ideeën in de praktijk kunnen omzetten. Scholen en andere onderwijsinstellingen spelen hierin een cruciale rol.

62. Creativiteit en het vermogen om zich alles wat nieuw is, eigen te maken, is iets heel vanzelfsprekends voor kleine kinderen in hun eerste levensjaren. De vraag dringt zich op waarom de omgeving en de school er veelal niet in slagen om deze eigenschappen te versterken tot een enthousiaste, open en innovatieve levensinstelling. Alle betrokkenen zouden zich er met vereende krachten voor moeten inspannen dat scholen overal in de EU de creativiteit en het vermogen om nieuwe dingen te leren tot uitgangspunt maken bij een groot aantal doelstellingen en eisen. Het gaat hier om een ontwikkelingsperiode van mensen die de grondslag legt voor het Europese innovatievermogen.

63. Tot slot benadrukt het CvdR dat het van groot belang is om de kloof tussen wetenschap en samenleving te verkleinen. Het spoort alle betrokken partijen aan actief deel te nemen aan de wetenschappelijk-maatschappelijke dialoog waarin wordt onderzocht hoe onderzoeksresultaten kunnen worden toegepast in de dagelijkse praktijk. Alle maatschappelijke vraagstukken kunnen ook vanuit een lokaal perspectief worden bekeken. Als wetenschappers inzien wat er op lokaal niveau speelt en lokale actoren begrijpen wat de wetenschap kan bieden, kan dit tot een vruchtbare dialoog leiden. De dialoog dient zich vooral te richten op de vraag hoe de lokale behoeften kunnen worden gekoppeld aan de onderzoeksresultaten van de Horizon 2020-pijlers „Maatschappelijke uitdagingen”, „Industrieel leiderschap” en „Excellente kennisbasis”. Op basis daarvan kunnen vervolgens ideeënbroedplaatsen en sociale incubatiecentra worden opgericht, waarin de nieuwe inzichten uit de discussiesfeer worden gehaald en vertaald naar concrete prototypen die in de dagelijkse praktijk kunnen worden uitgetest.

64. Bovengenoemde voorstellen kunnen de innovatiekloof helpen dichten, op voorwaarde dat alle regio's in Europa worden meegenomen. Het CvdR benadrukt dat er zowel naar de behoeften van de pioniersregio's en goed functionerende regio's als naar de behoeften van de kwetsbaardere, minder goed presterende en achtergestelde regio's moet worden gekeken. Het spreekt voor zich dat voor elk van deze niveaus gerichte acties en programma's nodig zijn. Daarnaast benadrukt het CvdR het belang om transregionale en alle mogelijke andere vormen van samenwerking te ondersteunen, zoals actief partnerschappen voor de uitwisseling van kennis en het co-creëren van processen en praktijken voor specifieke situaties, grensoverschrijdende begeleiding en mentorschap, en *benchlearning*- en *benchdoing*initiatieven waarbij kansarme regio's kunnen profiteren van de ervaringen die elders zijn opgedaan en op hun beurt hun sterke punten en expertise aandragen om de innovatie in andere regio's te voeden en te ondersteunen. De rijke regionale diversiteit dient centraal te staan in het nieuwe op samenwerking berustende concurrentievoordeel van Europa.

VIII. WAT ZIJN DE VOLGENDE STAPPEN?

65. Het CvdR is er vast van overtuigd dat de meest effectieve manier om prachtige voornemens om te zetten in tastbare resultaten met een krachtige resonantie in de straten van Europa, erop neerkomt dat wordt aangegeven hoe de talloze suggesties en aanbevelingen uit dit advies in praktijk kunnen worden gebracht, en dat men eendrachtig veelbelovende oplossingen voor de implementatie ervan in regio's en over regionale grenzen heen gaat onderzoeken. Dit is de sleutel tot het dichten van de innovatiekloof.

66. De verantwoordelijkheid voor het doorvoeren van de benodigde veranderingen ligt bij alle niveaus en bij alle actoren. Ten aanzien van het in praktijk brengen van de voorstellen in dit advies ligt de hoofdverantwoordelijkheid uiteraard bij de Europese Commissie aan de ene kant en bij de besluitvormers en andere betrokken partijen op lokaal en regionaal niveau aan de andere. Ook de vertegenwoordigers van het Ierse voorzitterschap en de daaropvolgende voorzitterschappen van de Raad van de EU dragen verantwoordelijkheid, want zij kunnen ervoor zorgen dat de voorstellen in dit advies, of althans een deel ervan, zo snel mogelijk en optimaal in praktijk worden gebracht.

67. Het CvdR stelt als follow-up voor dat de lokale en regionale overheden, de Commissie en de andere betrokkenen op zoek gaan naar goede praktijken. Het doel is om sneller werk te maken van de nagestreefde veranderingen, zowel in het algemeen als via maatregelen die specifiek gericht zijn op een aantal topprojecten. Daarvan zouden er ook enkele op de agenda's van toekomstige voorzitterschappen moeten worden geplaatst.

Brussel, 30 mei 2013

De voorzitter
van het Comité van de Regio's
Ramón Luis VALCÁRCEL SISÓ